

SÜRÛRÎ'NİN MESNEVÎ ŞERHİNİN MÜELLİF NÜSHALARI¹

Author Copies of Sürûrî's Commentary of Mesnevî

Seyhan KARDEŞ

Arş. Gör., Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, seyhankardes@gmail.com, orcid.org/0000-0002-0484-1996

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 30.06.2022

Kabul/Accepted: 29.07.2022

DOI: 10.51592/kulliyat.1138241

ÖZ

Mevlânâ Celâleddîn Muhammed'in Mesnevî'si tasavvufî ve edebî açıdan çok değerli bir eserdir. Eser, yazıldığından bu yana büyük bir ilgi ile okunmuş ve eserin birçok dilde şerhi yapılmıştır. Bu şerhlerden biri de Sürûrî'nin Şerh-i Mesnevî adlı eseridir. Bu eser Anadolu'da yazılan ilk tam şerh olması ve kendinden sonra gelen şerhlere örnek olması bakımından çok önemlidir. Söz konusu eser, müellifin en değerli eseri olup yaklaşık yirmi yılda tamamlanmıştır. Eser o kadar takdir görmüştür ki müellifine Şârih-i Mesnevî unvanını kazandırmıştır. Aynı zamanda Sürûrî, Osmanlı'daki ilk belagat kitabı kabul edilen Bahrü'l-Ma'ârif adlı bir eser de kaleme almış ve bu eser tek kitap olarak medreselerde yıllarca okutulmuştur. Müellif bu belagat alanındaki hâkimiyet ve birikimini Mesnevî şerhine de yansıtmıştır. Sürûrî, Mesnevî beyitlerinde bulunan teşbih, istiare, kinaye ve mecaz gibi söz sanatlarını âyetler, hadîsler, hikâyeler ve şiirler ile herkesin anlayabileceği sade ve yalın bir şekilde izah etmiştir. Sürûrî Efendi; tefsîr, hadîs, fıkıh, tıp, mantık ve edebiyat alanında Türkçe, Arapça ve Farsça yazdığı otuzdan fazla eseri ile o dönemin büyük bir ilim adamı olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada Sürûrî'nin hayatı, edebî kişiliği, eserleri, eserleri üzerine yapılan akademik çalışmalar ve Şerh-i Mesnevî adlı eserinin kendi el yazısı ile yazdığı beş nüshası hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler

Mevlânâ, Mesnevî, Sürûrî, Mesnevî Şerhi.

Keywords

Mevlânâ, Mesnevî, Sürûrî, Mesnevî Commentary.

ABSTRACT

The Mesnevî of Mevlânâ Celaleddin Muhammad is a very valuable work in mystical and literary terms. The work has been read with great interest since it was written and the work has been commented on in many languages. One of these commentaries is Sürûrî's Şerh-i Mesnevî. This work is very important in that it is the first full commentary written in Anatolia and is an example for the commentaries that came after it. The work in question is the author's most valuable work and was completed in about twenty years. The work was so appreciated that it earned its author the title of Sharih-i Mesnevî. At the same time, Sürûrî wrote a work called Bahrü'l-Ma'ârif, which is accepted as the first rhetoric book in the Ottoman Empire, and this work was taught as a single book in madrasahs for years. The author also reflected his dominance and experience in this field of rhetoric in his Mesnevî commentary. Sürûrî explained the rhetoric such as simile, metaphor, trope and metaphor found in the Mesnevî couplets in a plain and simple way that everyone can understand with verses, hadiths, stories and poems. Sürûrî; he stands out as a great scholar of that period with more than thirty works written in Turkish, Arabic and Persian in the fields of tafsir, hadith, fiqh, medicine, logic and literature. In this study, information will be given about Sürûrî's life, literary personality, works, academic studies on his works and the five copies of Şerh-i Mesnevî written by his own handwriting.

Atf/Citation: Kardeş, S. (2022), "Sürûrî'nin Mesnevî Şerhinin Müellif Nüshaları", *Külliyyat, Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 17(Ağustos), 135-12.

¹ Bu makale "Sürûrî'nin Mesnevî Şerhi (I. Cilt)" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Mevlânâ'nın kaleme aldığı eserler; tasavvufî, dinî, ilmî ve edebî açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu eserler arasında "Mesnevî-i Ma'nevî" daha büyük bir öneme sahip olup yazıldığı günden bu yana büyük ilgi görmüş ve günümüze kadar en çok istifade edilen eserlerin başında gelmiştir. Molla Câmî'nin Mevlânâ için söylediği "Peygamber değil, ama kitabı vardır" sözü Mesnevî'nin ne kadar değerli bir eser olduğunu apaçık ortaya koymaktadır. Ayrıca bu ehemmiyetine binaen Mesnevî, binlerce esere kaynaklık etmiş, yüzlerce kez basılmış ve bu değerli eserin farklı dillerde birçok şerhi ve tercümesi yapılmıştır.

Mesnevîyi anlamak ve anlatmak adına yazılmış pek çok eser arasında, XVI. yüzyılda Muslihuddîn Mustafâ b. Şa'bân Sürûrî Efendi (Gelibolu, 1491- İstanbul, 1562) tarafından kaleme alınan şerh, Anadolu sahasında yazılmış Farsça ilk tam şerh olması bakımından çok önemlidir. Sürûrî Efendi; tefsîr, hadîs, fıkıh, tıp, mantık ve edebiyat alanında Türkçe, Arapça ve Farsça yazdığı otuzdan fazla eseri ile o dönemin büyük bir ilim adamı olarak öne çıkmaktadır (Akün 1979: 249). Mesnevî, Gülistân, Bostân ve Hâfız Dîvânı için yazdığı şerhler, Sürûrî'nin en meşhur eserleri arasındadır. Müellif Osmanlı medreselerinde uzun yıllar müderrislik yapmış olup ayrıca Kanûnî'nin büyük oğlu Şehzade Mustafâ'nın hocalığı görevinde bulunmuştur (Güleç 2010: 171).

Sürûrî birçok eser kaleme aldığı için Kanûnî döneminin en tanınmış şârihlerinden biridir (Reşât 1312: 27). Tezkirelerde eserlerinin çokluğu ve dinî ilimlere olan rüshiyeti takdir edilmiştir (Güleç 2010: 171). Sürûrî için şerh ve mu'amma konusunda çok maharetli olduğu ifade edilmiştir (Çelebi 2018: 418). Ayrıca ilimlerin çoğuna vukufiyeti olduğu ve yıllarca medreselerde Mesnevî dersleri verdiği bilinmektedir (Beg 2017: 64). Uzun yıllar müderrislik yapan müellif; tasavvufî, edebî ve ilmî yönünün yanında kişilik olarak da çok sevilip saygı gören biri olmuştur.

1. Hayatı

Kaynaklarda müellifin adı Mustafa, lakabı Muslihuddîn, mahlası ise Sürûrî olup tam adı Muslihuddîn Mustafa b. Şa'bân olarak geçmektedir. Sürûrî 1491 yılında Çanakkale'nin Gelibolu ilçesinde doğmuştur (Reşât 1312: 27). Babası "Hoca Şa'bân" adında zengin bir tüccardır (Sâmî 1311: 2558) ve bu servetini Sürûrî'nin iyi bir eğitim alması için severek harcamıştır. Babası, II. Bayezid'in şehzâdeliği sırasında kısa bir süreliğine Amasya defterdarlığı görevini ifa etmiştir (Akün 1979: 249).

Sürûrî, ilim tahsiline ilk adımı memleketi Gelibolu'da atmış ve sonra İstanbul'da devam etmiştir. Tahsil gördüğü yıllarda babasının her türlü desteğini alan Sürûrî, dönemin ileri gelen hocalarından ders almış ve eğitimini tamamladıktan sonra, Fenârîzâde Muhyiddin Efendi'nin İstanbul kadılığı döneminde, bab mahkemesi nâibliğiyle memuriyete başlamıştır (Akün 1979: 249). Bir süre sonra Fenârîzâde ile aralarında bir kırgınlık oluşmuş, bu sebeple Sürûrî nâiblikten istifa edip hacca gitmiştir. Hac dönüşü tekrar Fenârîzâde'nin ilgi ve alakasına mazhar olmuş ve devamında yaklaşık on yıl farklı medreselerde müderrislik yapmıştır (Atâyî 1268: 24). Fenârîzâde'nin ölümünden çok etkilenen Sürûrî, bu olaydan sonra bütün mal varlığını satarak evinin yanında kendi adına bir cami

yaptırmış ve burada inzivaya çekilmiştir. Bu süre içerisinde Mora yarımadasının Sancak beyi olan Kasım Paşa'nın isteği üzerine haftada bir gün Mesnevî dersleri yaparak müderrisliğe başlamıştır. Daha sonra gelen bir teklif üzerine Kanûnî Sultân Süleymân'ın oğlu Şehzâde Mustafa'nın hocalığını üstlenerek Karaman'a gitmiş ve burada Şehzâde'nin arzusu üzerine çeşitli kitaplar kaleme almıştır. En tanınan eserlerinden biri olan Bahrü'l-Maârif adlı eseri bunlardan biridir. (Reşât 1312: 28)

Kanûnî Sultân Süleymân'ın verdiği bir emirle Şehzâde Mustafa'nın katlettilmesi, Şehzâde ile yakın bir dost olan Sürûrî'yi derinden üzmüştür. Sürûrî de buna tepki olarak devlet tarafından verilen hiçbir görevi kabul etmeyerek İstanbul'da kendi adına yaptırdığı mescidinde inzivaya çekilmiştir. Bu süreçte maddî ve manevî olarak çok büyük sıkıntılar yaşamışsa da kimseden medet ummadan kendi yazdığı kitapları satarak geçimini sağlamıştır. Yani Sürûrî, hayatının sonuna kadar mal mülk biriktirmemiş ve dünyaya meyl etmemiştir. Sürekli ilim peşinde koşmuş, ilim öğretmiş, insanlara faydalı olmak için çaba sarf etmiş ve bu fedakârlığından ötürü gönülleri fetheden büyük bir şahsiyet olmuştur. İstanbul'da kısa bir hastalıktan sonra 1562'de hakkın rahmetine kavuşmuş ve kendi mescidinin avlusuna defnedilmiştir (Reşât 1312: 27).

2. Edebî Kişiliği

Sürûrî, döneminin en tanınan muhaddis, müfessir ve belâgat âlimlerinden biridir (Latîfî 1314: 186). Arapça, Farsça ve Rumca'yı iyi derecede bilen Sürûrî; tefsîr, tıp, hadîs, fıkıh, mantık, edebiyat ve şerh gibi alanlarda Arapça, Farsça ve Türkçe birçok eser telif etmiştir. Bu telifler içerisinde en meşhur eserleri; şiir sanatlarını ve edebî usullerini ele aldığı "Bahrü'l-Maârif" adlı kitabı ile Mevlânâ Celâleddîn Muhammed'in "Mesnevî-i Ma'nevî" kitabına yazdığı şerhtir (Reşât 1312: 26). Bu şerh müellife "Şârih-i Mesnevî" unvanını kazandırarak diğer Mesnevî şârihleri arasında farklı bir konum sağlamıştır. Söz konusu eser, "Mesnevî-i Şerîf" üzerine yapılan ilk şerhlerden biri olduğu için daha sonra gelen Mesnevî şârihlerine örnek olmuş ve öncülük etmiştir. Ayrıca müretteb bir dîvân sahibi olan yazarın, kendi ifadesiyle 500 gazeli mevcuttur (Akün 1979: 249). Şairliği de dönemine göre orta seviye olarak kabul edilmiş (Tahir 1972: 347) ve üç dilde şair olduğu ifade edilmiştir (Süreyyâ 1996: 1556)

Sürûrî Kanûnî döneminin en meşhur şârihlerinden biridir. Tezkirelerde eserlerinin çokluğu ve dinî ilimlere olan vukufiyeti takdir edilmiştir (Güleç 2010: 171). Sürûrî için şerh ve mu'amma konusunda çok maharetli olduğu söylenmiştir (Çelebi 2018: 418). Ayrıca birçok ilimde söz sahibi olduğu ve yıllarca medreselerde Mesnevî dersleri verdiği bilinmektedir (Beg 2017: 64). Uzun yıllar müderrislik yapan müellif; tasavvufî, edebî ve ilmî yönünün yanında kişilik olarak da çok saygı gören biri olmuştur. Bu saygıdan ötürü oturduğu mahalleye Sürûrî ismi verilmiştir.

3. Eserleri

Sürûrî'nin eserleri hakkında kaynaklara bakıldığında farklı rakamlar ifade edilse de onun 36 eseri (Çelebi 2018: 419) olduğunu söyleyebiliriz. Hatta Evliya Çelebi, Seyahatnâme'sinde müellifin 150 adet eserinin (Çelebi 1314: 426) olduğunu söylese de bu bilgi pek itibar görmemiştir. Sürûrî, Arapça ve Farsçayı kitap yazacak kadar iyi bilir ve Arapçayı ilim dili, Farsçayı da edebiyat dili olarak kullanmıştır. Sürûrî'nin eserlerinin birçoğu şerh ve haşiyelerden oluşmaktadır. Ayrıca müretteb bir dîvân sahibidir (Tahir 1972: 347). Sürûrî bu eserlerin bir kısmını

talebeleri için, bir kısmını da hocalık yaptığı Şehzâde Mustafa'nın arzusu üzerine kaleme almıştır (Akün 1979: 249). Sürûrî, eserlerini; Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilde yazmıştır. Yazarın tespit edilen başlıca eserleri şunlardır:

Arapça Eserleri

- Şerh-i Buḥârî
- Şerh-i Hidâye
- Şerh-i Mişbâḥ fî'n-Naḥv
- Şerh-i Tefsîr-i Kazî Beyzâvî
- Hâşiye-i Telvîh
- Şerh-i Merâḥ
- Şerh-i Îsâḡocî
- Tefsîr-i Sûre-i Yûsuf
- Şerh-i Binâ
- Şerh'ül-Emsile
- Şerh-i Gülistân
- Şerh-i Mû'cez mine't-Ṭib

Farsça Eserleri

- Şerh-i Mesnevî
- Şerh-i Bostân

Türkçe Eserleri

- Baḥrû'l-Ma'ârif
- Şerh-i Dîvân-ı Ḥâfız
- Şerh-i Şebistân-ı Ḥayâl
- Şerh-i Mu'ammâ-yı Mollâ Câmî
- Şerh-i Mu'ammeyât-ı Mir Ḥüseyn
- Şerh-i Mu'ammâ-yı 'Alî Ker.
- Tercüme-i Acâib-i Mahlûkât
- Tercüme-i Zaḥîretü'l-Mülûk
- Târîḥ-i Ḥitâ vü Ḥuten ü Çin ü Mâçin
- Dîvânı

4. Eserleri Üzerine Yapılan Akademik Çalışmalar

- 1) Şafak Yakup, Sürûrî'nin Bahrû'l-Me'ârif'i ve Enîsü'l-Uşşâk ile Mukayesesi (doktora tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1991. (Dnş. Doç. Dr. Ömer Okumuş)
- 2) Baştürk Orhan, Sürûrî'nin Mesnevî Şerhi, Tanıtım-İndeks-Tenkitli Metin (v. 1b- 40a) (yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997. (Dnş. Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu)

- 3) Güleç İsmail, Bahrü'l-Me'ârif'e Göre Edebî Kavramlar, (yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997. (Dnş. Doç. Dr. Atilla Şentürk)
- 4) Elbir Bilal, Sururi'nin Şerh-i Şebistân-ı Hayâl'i (Metin-İnceleme), (doktora tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003. (Dnş. Doç. Dr. Nezahat Öztekin)
- 5) Hidayatov Rashadat, Gelibolulu Muslihiddin Mustafa b. Şaban Sürûrî'nin Şerhu'l-Bina Adlı Eserinin Edisyon Kritiği, (yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009. (Dnş. Doç. Dr. Rahmi Yaran)
- 6) Ortaç Oğuz Meral, Sururi'nin Şerh-i Divân-ı Hafız'ı, (yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998. (Dnş. Yrd. Doç. Dr. Nezahat Öztekin)
- 7) Çelik Ahmet Faruk, Sürûrî'nin Hafız Divanı Şerhinin İncelenmesi, (yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996. (Dnş. Yrd. Doç. Dr. Yakup Şafak)
- 8) Başkan Gülhan, Manisa il halk kütüphanesi'nde 45 Hk. 5355 no'da kayıtlı Sürûrî Çevirisi Acaibü'l-Mahlûkat Adlı Eserin Minyatürlerinin İncelenmesi, (yüksek lisans tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008. (Dnş. Doç. Dr. Yıldırım Özbek)
- 9) Ünver Niyazi, Gelibolulu Sürûrî ve Divanı, (doktora tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010. (Dnş. Prof. Dr. Ahmet Mermer)
- 10) Okur Hüseyin, Muslihiddin Mustafa b. Şaban Sürûrî'nin Şerhu'l-Misbâh Adlı Eserinin Edisyon Kritiği, (yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011. (Dnş. Doç. Dr. Ahmet Bostancı)
- 11) Bülbül Oğuz Betül, Sürûrî'nin Kitâbü'l-Acâibü'l-Garâib'i Üzerine Gösterge Bilimsel Bir İnceleme, (doktora tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014. (Dnş. Prof. Dr. Ayşe İlker)
- 12) Bağcı Ali, Muslihiddin Mustafa b. Şaban Sürûrî'nin Şerhu Merâhi'l-Ervâh Adlı Eserinin Edisyon Kritiği, (yüksek lisans tezi), Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015. (Dnş. Yrd. Doç. Dr. Najmaddin ALİSSA)
- 13) Öntürk Tolga, Sürûrî'nin Şerh-i Mu'Amme-yât-ı Mîr Hüseyin Adlı Eseri (İnceleme-Tenkitli Metin) (doktora tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019. (Dnş. Doç. Dr. Murat Öztürk)
- 14) Bagan Funda, Sürûrî Terceme-i Zahîretü'l-Mülûk (İnceleme-Tenkitli Metin-Özel Adlar Dizini) (doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020. (Dnş. Prof. Dr. Özge Öztekin)
- 15) Aydın Hatice, Muslihiddin Mustafa Sürûrî ve Tefsir Metodolojisi Açısından Yusuf Sûresi Tefsiri, (yüksek lisans tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018. (Dnş. Dr. Öğretim Üyesi Şükrü MADEN)
- 16) Kabak Rıdvan, Gelibolulu Muslihuddîn Mustafa b. Şaban Sürûrî'nin Ravzu'r-Reyyâhîn fî-Hikâyâti'ssâlihîn Tercümesi Adlı Eseri (İnceleme-Metin), (yüksek lisans tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017. (Dnş. Prof. Dr. Ali Çavuşoğlu)
- 17) Gücük Tolga, Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (II. Cilt) (Farsça Metin-Dizin), (yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019. (Dnş. Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu)

18) Türkmen Ahmet, Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (III. Cilt) (Metin-Dizin), (yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018. (Dnş. Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu)

19) Dolgun Muhsine Beyza, Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (IV. Cilt) (Farsça Metin-Dizin), (yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019. (Dnş. Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu)

20) Jawadi Zeyneb, Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (V. Cilt) (Farsça Metin-Dizin), (yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021. (Dnş. Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu)

5. Mesnevî Şerhinin Müellif Nüshaları

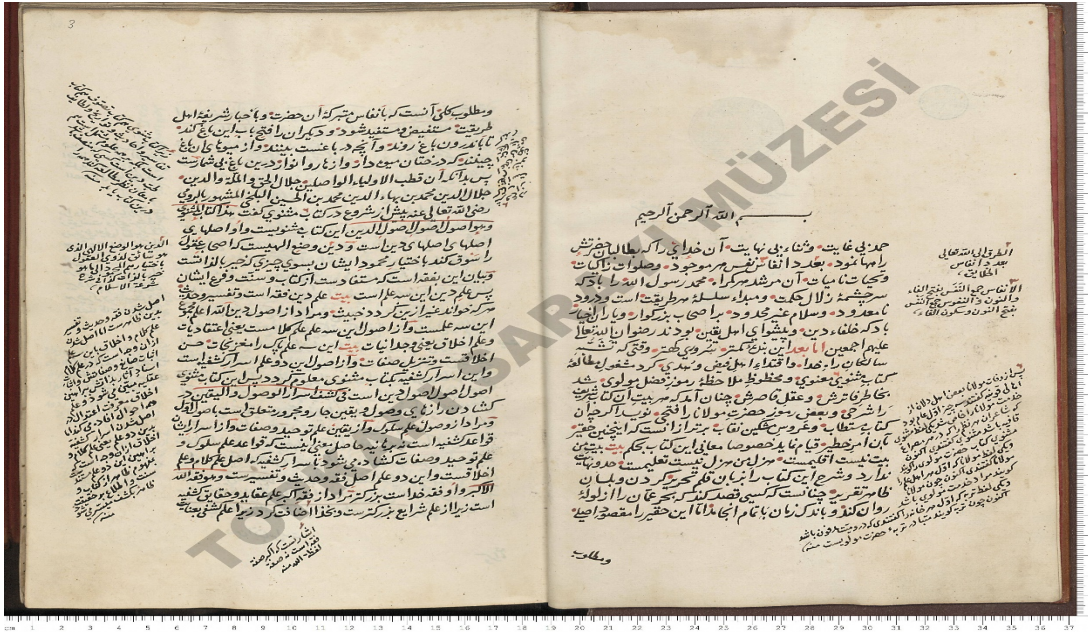
Yurt içi ve yurt dışı yaptığımız kütüphane ve katalog taraması sonucunda Muslihuddîn Mustafa b. Şa'bân Sürûrî'nin "Şerh-i Mesnevî"si adına kayıtlı 32 kütüphanede 6 deftere ait toplam 102 adet nüsha tespit edilmiştir. Tespit edilen bu 102 adet nüshadan 86 adet nüsha tedarik edilip incelenmiştir. Bu incelemeler neticesinde bu nüshalar arasında beş adet müellif nüshası tespit edilmiştir. Bunlar: I. Defter'e ait Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi, III. Ahmed Kitaplığı, A. 1361-1 numarada kayıtlı nüsha; II. Defter'e ait İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 643 numarada kayıtlı nüsha; III. Defter'e ait Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3770 numarada kayıtlı nüsha; IV. Defter'e ait Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3780 numarada kayıtlı nüsha ve V. Defter'e ait Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3769 numarada kayıtlı nüshalardır.

1-) Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi, III. Ahmed Kitaplığı, A. 1361

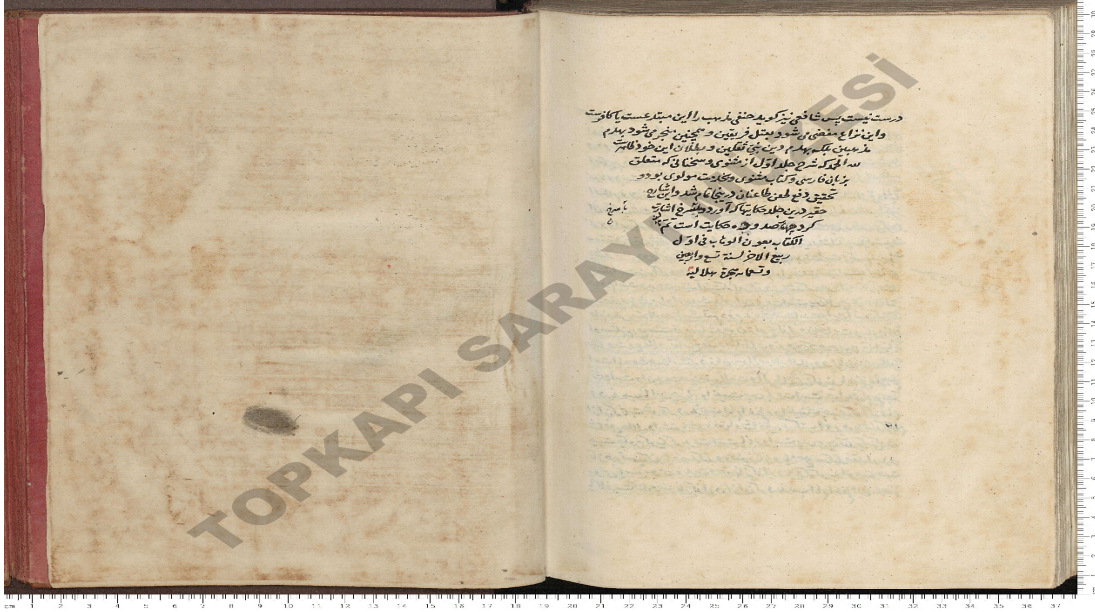
Varak Sayısı: 438 Satır Sayısı: 25 Yazı Türü: Talik Cilt: I

Müstensih: Müellif

Telif tarihi: 949 h. (1542 m.)

Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi, III. Ahmed Kitaplığı, A. 1361 numarada kayıtlı müellif nüshasının ilk sayfası.

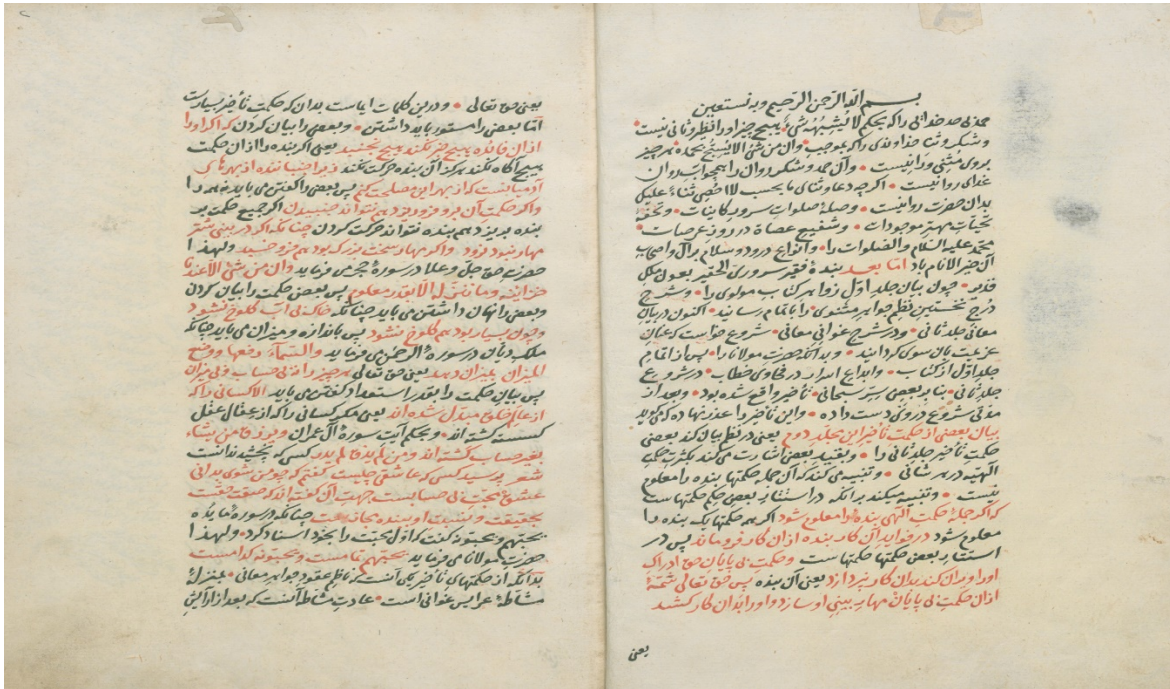
Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi, III. Ahmed Kitaplığı, A. 1361 numarada kayıtlı müellif nüshasının son sayfası.

2-) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 643

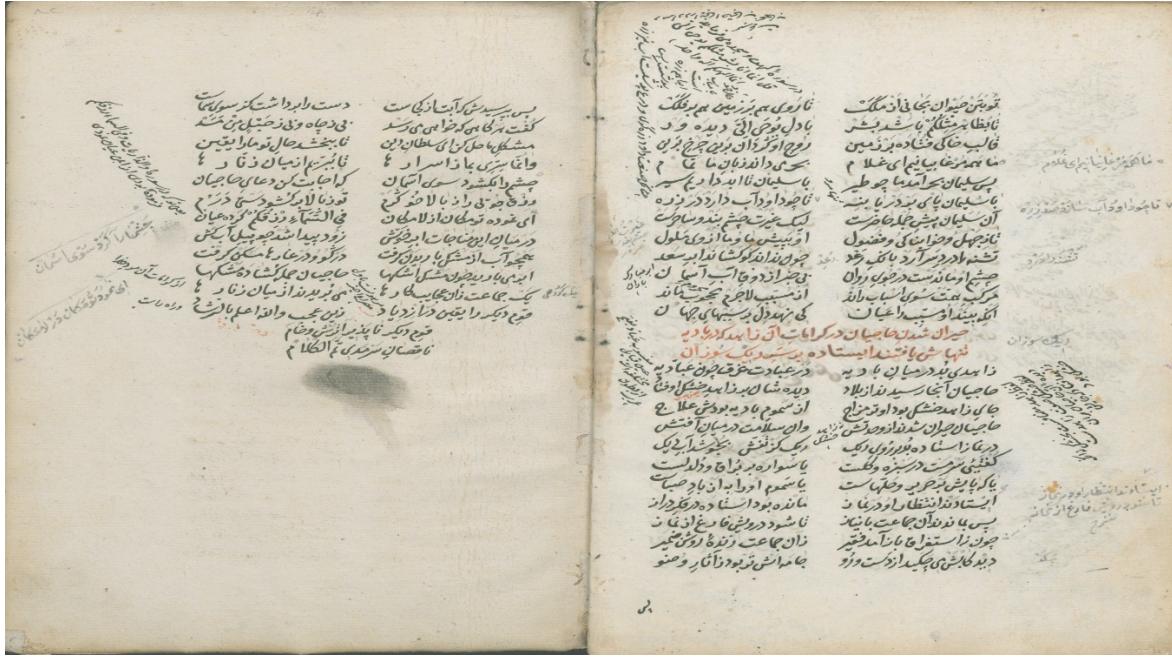
Varak Sayısı: 82 Satır Sayısı: 25 Yazı Türü: Nestalik Cilt: II

Müstensih: Müellif

İstinsah tarihi: İstinsah tarihi bulunmamaktadır.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 643 numarada kayıtlı müellif nüshasının ilk sayfası.

Istanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 643 numarada kayıtlı müellif nüshasının son sayfası.

3-) Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3770

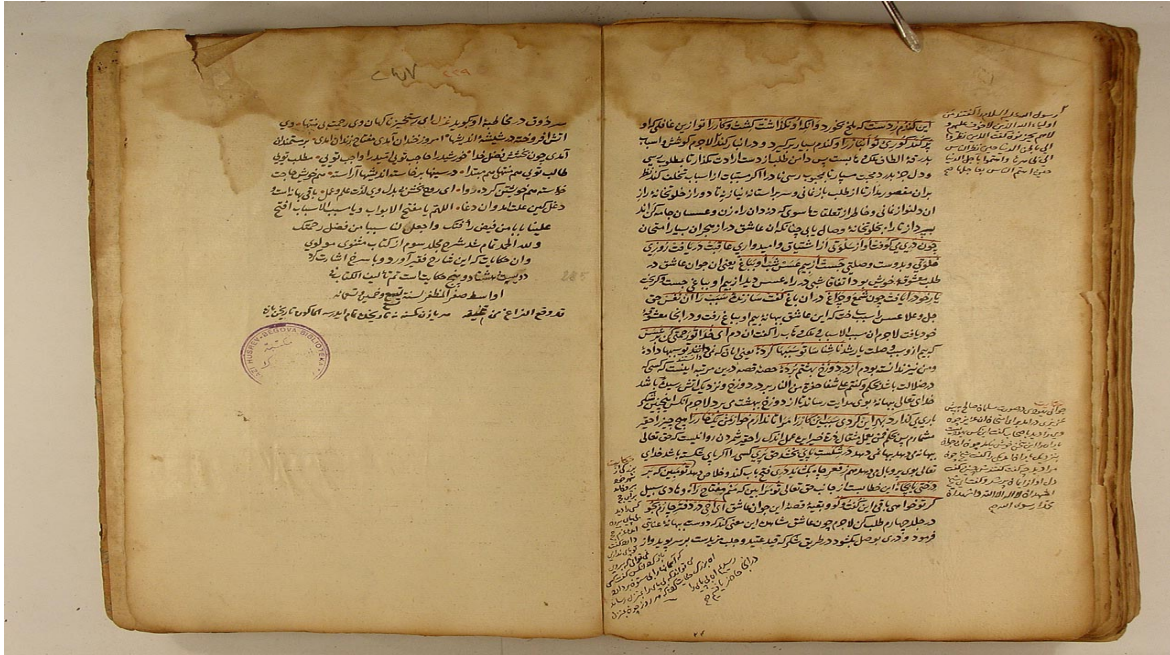
Varak Sayısı: 369 Satır Sayısı: 28 Yazı Türü: Talik Cilt: III

Müstensih: Müellif

Telif tarihi: h. 959 (m.1552)

Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3770 numarada kayıtlı müellif nüshasının ilk sayfası.

Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3770 numarada kayıtlı müellif nüshasının son sayfası.

4-) Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3780

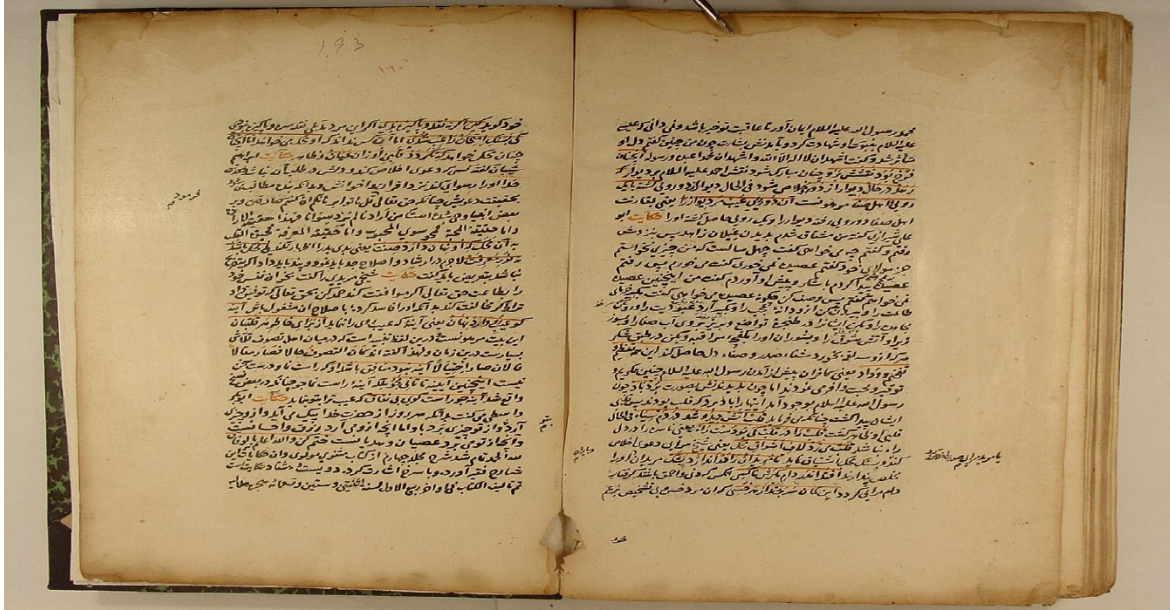
Varak Sayısı: 190 Satır Sayısı: 25 Yazı Türü: Nesih Cilt: IV

Müstensih: Müellif

Telif tarihi: h. 959 (m.1552)

Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3780 numarada kayıtlı müellif nüshasının ilk sayfası.

Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3780 numarada kayıtlı müellif nüshasının son sayfası.

5-) Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3769

Varak Sayısı: 279 Satır Sayısı: 25 Yazı Türü: Talik Cilt: V

Müstensih: Müellif

Telif tarihi: h. 963 (m.1556)

Bosna Hersek Gazi Hüseyin Bey Kütüphanesi, 3769 numarada kayıtlı müellif nüshasının ilk sayfası.

Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi, 3769 numarada kayıtlı müellif nüshasının son sayfası.

SONUÇ

Yazıldığından bu yana üzerine birçok eser kaleme alınan Mevlânâ'nın Mesnevî'si, farklı kültürleri bir arada buluşturan değerli bir eserdir. Türk, Fars ve Arap edebiyatları başta olmak üzere pek çok milletin edebiyatına büyük etkileri olan bu eser hakkında Osmanlı sahasında yazılmış ve meşhur şerhlerden biri de Muslihuddîn Mustafa Sürûrî'nin altı defterden oluşan eseridir.

Sürûrî'nin şerhini önemli kılan en önemli özelliklerinden biri dilinin sade, akıcı ve kolay anlaşılır olmasıdır. Müellif bunu özellikle istemiş ve böylelikle herkesin Mesnevî'nin sırlarından ve inceliklerinden haberdar olmasını arzu etmiştir.

Sürûrî'nin şerhi; âyetler, hadîsler, hikâyeler, şiirler, beyitler, peygamber kıssalarından müteşekkil zengin bir içeriğe sahiptir. Bunun yanında yazarın edebî ve tasavvufî sahada söz sahibi olması sebebiyle bu şerh güvenilir bir kaynak eser niteliğine bürünmüştür. Müellif, hikâyeleri zaman, mekân ve kişilerden bağımsız olarak aktarmış ve hikâyeler genellikle salih amel, takva, mükâfât, mucâzât, keşfiyât ve kerâmetler gibi konuları içermektedir. Görüldüğü gibi Sürûrî, şerhinde hikâyeleri genellikle tasavvuf dünyasından seçmiştir. Bunun başlıca sebebi, eserin dinî, tasavvufî ve ahlâkî mesajları insanlara yaymak olarak düşünülebilir.

Sürûrî'nin Şerh-i Mesnevî'sinin el yazma nüshaları hakkında en kapsamlı ve ciddi çalışma Mehmet Önder ve arkadaşlarının hazırladığı "Mevlânâ Bibliyografyası" adlı çalışmadır. Bu eserde müellif nüshası olarak sadece Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki nüshadan söz edilmektedir. Ancak hazırladığımız bu çalışmada ilk beş cilde ait müellif nüshaları tespit edilmiş sadece son deftere ait müellif nüshası tespit edilememiştir.

Kısacası, Mesnevî şerhleri arasında Anadolu'da kaleme alınmış ilk Farsça tam şerh olması bakımından ayrı bir öneme sahip olan Sürûrî'nin Mesnevî şerhi, üzerinde daha birçok araştırma yapmaya imkân tanıyacak bir zenginliğe sahiptir. Farklı alanlardan araştırmacıların katkılarıyla bu konudaki çalışmaların artarak devam edeceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Akün, Ömer Faruk (1979). "Sürûrî". *İslam Ansiklopedisi*. C. 11. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yay. 249-250.
- Ateş, Ahmet (1979). "Mesnevî". *İslam Ansiklopedisi*, C. 8. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yay. 127-133.
- Baştürk, Orhan (1997). *Süruri'nin Mesnevî Şerhi (Tanıtım-İndeks- Tenkitli Metin 1b-40a)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ceyhan, Semih (2009). "Mesnevî". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 29. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 325-334.
- Dolgun, Muhsine Beyza (2019). *Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (III. Cilt)*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Çelebioğlu, Âmil (1998). *XIII-XV. (İlk Yarı) Yüzyıl Mesnevilerinde Mevlânâ Tesiri*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yay.
- Gölpınarlı, Abdülbakî (1994). *Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu, I-IV*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Gücük, Tolga (2019). *Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (II. Cilt)*, Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Güleç, İsmail (2010). "Sürûrî, Muslihuddin Mustafa". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 170-172.
- Jawadi, Zeyneb (2021). *Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (V. Cilt)*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Kınalızade, Hasan Çelebi (1978). *Tezkiretü's Şuârâ*. C. 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu yay.
- Latîfî (1314). *Tezkire-i Latîfî*. İstanbul: İkdâm Matbaası.
- Mevlâna Celâleddin (2012). *Mesnevî*. çev. A. Karaismailoğlu. C. I-III. Ankara: Akçağ Yay.
- Önder, Mehmet, İ. Binark, N. Sefercioğlu (1973). *Mevlâna Bibliyografyası I-II*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Reşât, Fâik (1312). *Eslâf*. C. 2. İstanbul: Âlem Matbaası.
- Türkmen, Ahmet (2018). *Mustafa Sürûrî Efendi'nin Mesnevî Şerhi (III. Cilt)*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.